

vorm is. En op de laatste algemeene vergadering van dat Congres werd de volgende resolutie aangenomen (Compte rendu p. 58):

Tingidae versus **Tingitida** et **Tingiidae**.

Tingis étant un nom latin dont le génitif est Tingis et l'accusatif Tingim, Tingidae est la forme correcte du nom de la famille. — Adopté à l'unanimité. (De familienamen worden immers gevormd door den stam van het woord plus de uitgang idae).

KRUISINGEN VAN ORCHIS MILITARIS L. EN O. PURPUREUS Huds.

door

A. De Wever.

Mr. Frees (Heerlen) komt de eer toe deze bastaarden voor ons land ontdekt te hebben. Hij toonde ze mij in 'n oprichtingsvergadering van ons Genootschap te Valkenburg, nu bijna 25 jaar geleden.

Aanvankelijk stond ik er sceptisch tegenover; de erfelijkheidsleer bevondt zich toen nog niet in zoo'n vergevorderd stadium als thans. Maar nadat ik geruimen tijd de planten ter plaatse had nagegaan, moest ik toegeven, dat beide Orchis-soorten ook bij ons kruisingen vormen, en zoowel goneokline als mediantie, waarvan de eerste soms nauwelijks van de ouders te onderscheiden zijn.

Zuivere *Orchis purpureus* is hier eigenlijk nooit purper; de helm is donkerroodbruin, op 't zwart-roode af; 't labellum is eerst wit en alleen bij 't verbloeien aan de randen iets purper, met purpere stippels. Dit zijn feitelijk opstaande bosjes van haarvormige papillen.

De mediantie bastaard kan werkelijk geheel purpere bloemen hebben. Ik heb 'n vermoeden, dat Hudson bij 't benoemen van zijn *Orchis purpureus* zoo'n bastaard onder de ooggen had. De naam *fuscus* van Jacquin zou zeker veel toepasselijker zijn.

Ook komt 't me voor, dat sommige der vele vormen van 't labellum, die Ph. Wirtgen (Flor. d. Rheinprovinz, 1857) bij *O. purpureus* teekende, op bastaarden met *militaris* betrekking hebben.

Er moet evenwel bij *O. purpureus* de aanwezigheid van purper aanwezig zijn, anders zou bij vermenging van 't lichtlila van den helm bij *O. militaris* geen sterk purper bij den bastaard kunnen ontstaan.

De papillen zitten bij *O. purpureus* zoowel op de lip als buiten op den helm; bij *militaris* alleen van binnen op beiden.

Nog slechts op één plek vindt men een tamelijk rijke groeiplaats van de ouders en de bastaarden bij elkaar, waar ze ook gelukkig voorloopig nog veilig staan.

Op een andere groote vindplaats zijn ze door beplanting van 't bosch met sparren thans geheel verdwenen.

We mogen wel trots zijn op deze prachtplanten; zoowel de ouders als de bastaarden zijn de mooiste Orchideën van 't heele land.

De Heer Th. Dorren vond in 'n bosch bij Val-

kenburg 'n zeldzame zwam, welke door den Heer Lutjeharms ('s Rijks Herbarium) als *Ganoderma lucidum* gedetermineerd werd. Deze Lakzwam lijkt op 'n staaf uitvloeiend rood lak, de steel is houtig.

DE NEDERLANDSCHE TINGITIDEN IN WOORD EN BEELD.

door A. M. Scholte S.J.

(Vervolg).

V. Het geslacht *Acalypta* (Westw.).

Bij dit geslacht bestaat voldoende reden, om aan de dekvleugels een vierde afdeeling te onderscheiden, gelegen aan den binnenkant van het middenveld, en dus met recht binnenveld of naadveld genoemd.

Vervolgens dient vermeld, dat bij eenige *Acalypta*-soorten langvleugelige exemplaren voorkomen, die zoo sterk van het gewone type afwijken, dat menig onderzoeker ze aanvankelijk beschouwde als een nog onbekende soort.

Daar echter deze macroptere vorm uiterst zeldzaam is, zal het niet noodig zijn in een determinatie-tabel er speciaal rekening mee te houden, te meer omdat figuur 12 een duidelijke voorstelling geeft van het verschil met de gewone brachyptere-exemplaren.

In ons land komen van dit geslacht zeven soorten voor, waaraan, naar ik hoop, nog een achtste zal worden toegevoegd.

1. Halsschild met 1 rib	2.	
Halsschild met 3 ribben	3.	
2. Doorntjes tusschen de sprieten
aan elkaar gegroeid. Naadveld
in het midden met 1 rij cellen .	= musci.	
Doorntjes tusschen de sprieten
geheel los van elkaar. Naadveld
in het midden met 2 celrijen .	= brunnea.	
3. Derde sprietlid onderaan knop-
vormig verdikt	7.	
Derde sprietlid onderaan niet
knopvormig verdikt	4.	
4. Kraagrand bijna cirkelvormig,
zonder duidelijke voorhoeken .	6.	
Kraagrand haast rechtlijnig, met
duidelijke voorhoeken	5.	
5. Zijribben naar voren convergeer-
rend. Randveld achteraan met 2
celrijen	= carinata.	
Zijribben niet convergeerend.
Randveld achteraan met 1 rij
cellen	= platychila.	
6. Naadveld met 2 duidelijke cel-
rijen. Derde sprietlid aan beide
einden even dik en geheel zwart
Naadveld 3 cellen breed. Derde
sprietlid aan de basis dikker dan
aan den top en bij ♀♀ grooten-
deels roodbruin	= marginata	
7. Zijribben naar voren convergeer-
rend. Middenveld kort en breed
Zijribben evenwijdig. Midden-
veld lang en smal	= nigrina.	
	= parvula.	
	= gracilis.	

Acalypta musci (Schrk.) mist de zijribben op het halsschild en is van een opvallend donkerbruine kleur. De grootte varieert tusschen $2\frac{1}{2}$ —3 mm en er zijn, voorzoover ik weet, uitsluitend kortvliegellige exemplaren gevonden. (Fig. 7).

De twee kopdoortjes, die tusschen de sprieten staan, zijn sterk ontwikkeld en tot één geheel samengegroeid en het halsschild, waar helm en kraag fraai uitkomen, is bijzonder kort en breed.

Op de dekschilden heeft het randveld 2—3 rijen vrij groote mazen, het zijveld 4 rijen kleine, het middenveld grootendeels 5 en het naadveld slechts één enkele rij, behalve achteraan, waar het zich tot 3 cellen verbreedt.

Als eenigszins afwijkende vorm van weinig beteekenis, wordt onderscheiden de var. *ditata* (Put.), waarbij de kraag 4 celrijen heeft en ook het randveld iets breder is.

Gelijk de naam aanduidt, hoort het diertje thuis in mossen, waarin het meest als volwassen insect overwintert. Blijkbaar geeft het de voorkeur aan zodevormende soorten, die groeien langs beschaduwde hellingen.

Voor ons land werd *Acalypta musci* het eerst gevonden in Juni 1923 door v. d. Wiel bij Houthem op een mergelhelling langs de Geul. Later is ze herhaaldelijk op dezelfde plaats aangetroffen en ik zelf vond er 12 exemplaren en enkele larven in December van het vorige jaar.

Gemakkelijk te vinden zijn ze niet; en men moet het mos beslist goed uitpluizen boven een witten doek en scherp toezien tusschen zand en mosfragmenten.

Een tweede soort met slechts één enkele rib op het halsschild is *Acalypta brunnea* (Germ.), die echter nog niet bij ons gevonden werd.

Dit diertje is kleiner, slanker van vorm en lichter gekleurd dan de vorige soort; het heeft op het naadveld overal minstens twee rijen mazen en tusschen de sprieten twee kleine doortjes, die geheel vrij zijn van elkaar. Juist deze laatste eigenschap lijkt mij het meest kenmerkende verschil met *musci*, en toch wordt noch bij Puton, noch bij Hübner of Stichel op dit onderscheid gewezen.

Omdat *brunnea* vermeld wordt voor België, N. Frankrijk en Engeland, heb ik de stellige hoop, dat dit zeldzame diertje ook eenmaal bij ons zal ontdekt worden. Zooals ik reeds in het Januari-nummer aangaf, vindt Schmidt deze soort als zeldzame begeleider van *Pachycoleus rufescens*, en dus in zeer vochtige mossen.

Van groot belang is het de larven der *Acalypta*-soorten niet te doodden, maar in het leven te houden en tot volwassen dieren op te kweken. Zonder veel ervaring immers zijn deze nauwelijks te onderscheiden, en men zou uit een kweeksel van schijnbaar gelijke larven allicht verschillende soorten groot brengen. Veel moeite hoeft er ook niet aan besteed te worden, want de diertjes zijn volkomen tevreden met het mos, waarin men ze vond, indien het slechts vochtig blijft en niet te sterk verwarmd wordt.

Acalypta carinata (Pnz.) heeft op het halsschild

drie ribben, waarvan de buitenste naar voren convergeeren, en wel bij de bredere ♀♀ sterker dan bij de slankere ♂♂.

De kleur van het bijna drie mm groote diertje is geelachtig grijs. De sprieten zijn ten deele roodbruin en de pooten grootendeels geelrood.

Op den kop staan twee lange, eenigszins opgerichte doortjes, die geheel vrij zijn van elkaar en nog al sterk divergeeren.

De helm is goed ontwikkeld en strekt zich vrij ver boven den kop uit, terwijl de kraag, die tamelijk rechthoekig begrensd is, vooraan uitloopt in een eenigszins afgeronden maar toch duidelijken hoek.

Op de dekschilden bestaat het randveld bijna steeds uit twee regelmatige celrijen; alleen de onbeduidende vorm *angustula* (Horv.) heeft in het midden slechts één enkele rij. Het zijveld heeft drie rijen, het middenveld vier en het naadveld twee. Stichel spreekt ook van langvleugelige exemplaren, die echter in ons land nog niet werden aangetroffen.

Deze soort werd vroeger alleen gevonden te Driebergen en Valkenburg; ik zelf ving in Juni '29 één enkel exemplaar te Spaubeek.

Verleden jaar in April, terwijl ik zocht naar *Acalypta musci*, had ik het geluk een tiental larven aan te treffen in het nog vochtige mos van een haast uitgedroogd slootje bij Maastricht. Voorzichtig nam ik de diertjes mee naar huis om ze verder op te kweken. Acht waren in het laatste larvenstadium, dat men herkent aan den duidelijken aanleg der dekvleugels; één was nog in het voorlaatste stadium en het tiende had ik als larve opgezet. Alle, die ik in leven hield, kwamen in enkele weken tot het stadium van volkomen insect en bleken *Acalypta carinata* te zijn.

In Juli vond ik vrij veel imago's en larven te Spaubeek, Bemelen, Bunde en Geulle, terwijl ik in Augustus één enkele larve aantrof te Velp in N. Brabant.

Moge het weldra gelukken den zeer zeldzamen macropteren vorm ook in ons land te ontdekken!

Acalypta platychila (Fieb.) gelijkt eenigszins op de vorige soort, doch is veel kleiner. Op het halsschild loopen de zijribben evenwijdig en de helm steekt verder boven den kop uit en eindigt spits dan bij *carinata*.

Vervolgens bestaat het randveld, behalve aan den schouder, uit slechts één enkele celrij, zoodat ook hierin een duidelijk verschil met de vorige soort aan den dag komt.

Op het eerste gezicht doet het diertje ook eenigszins denken aan de beide volgende soorten, doch de rand van het halsschild is veel minder gebogen en vormt naar voren een duidelijken hoek.

Fokker geeft als vindplaats Utrecht en Maastricht. De Utrechtsche exemplaren zijn langvleugelig, doch de determinatie is niet geheel zeker. Verder wordt deze soort genoemd van Valkenburg en Terblijt. Ik zag een exemplaar van Valkenburg 5. '16, dat echter volgens mij niet tot *platychila*, maar tot *marginata* behoort.

Ook deze soort vond Schmidt met *brunnea* en *carinata* in het zeer vochtige mos, waarin *Pachycoleus* huist.

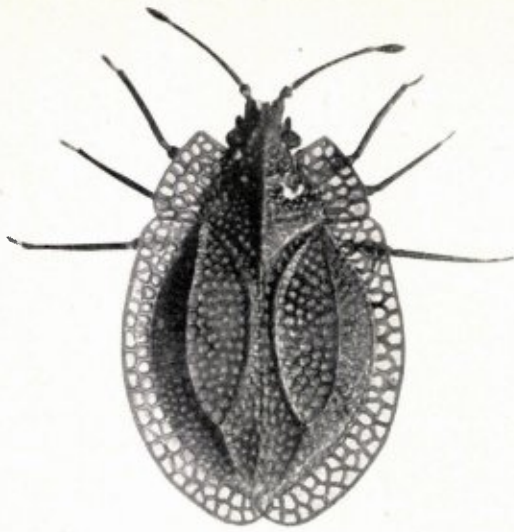

Fig. 7.
Acalypta musci ♀
Vergr. 22 ×

Fig. 8.
Acalypta carinata ♀
Vergr. 20 ×

Fig. 9.
Acalypta marginata ♀
Vergr. 25 ×

Fig. 10.
Acalypta parvula ♀
Vergr. 28 ×

Fig. 11.
Acalypta gracilis ♂ forma brachyptera.
Vergr. 22 ×

Fig. 12.
Acalypta gracilis ♂ forma macroptera.
Vergr. 20 ×

Acalypta marginata (Wlff.) meet slechts iets meer dan 2 mm en is vrij donker van kleur; goed uitgekleurde exemplaren hebben bijna zwarte mazen op een grijzen ondergrond.

De sprietten, waarvan het derde lid aan de basis niet dikker is dan aan den top, zijn in beide geslachten geheel zwart. De kop is met de groote oogen opvallend breed en wordt slechts weinig of in 't geheel niet door den helm overdekt.

De rand van den kraag is bijna cirkelvormig, zoodat de voorhoeken zoo goed als geheel verdwijnen en het naadveld heeft twee regelmatige rijen van hoekige cellen.

Voor 't overige verwijs ik naar figuur 9, waar echter, door de tweezijdige belichting, de ribben van het halsschild te zwak uitkomen.

Deze soort wordt vermeld van Driebergen, Velp en Eerbeek. Ik zelf vond verleden jaar op den 23sten Juli één enkel wijfje te Bemelen aan een mergelhelling onder Thym.

Acalypta nigrina (Fall.) heeft veel overeenkomst met de vorige soort. Ook hier is de kraagrand haast cirkelvormig en vallen de voorhoeken weg.

Het derde sprietlid is echter aan de basis dikker dan aan den top, en bij de ♀♀ grootendeels roodbruin. Verder is het naadveld breder en vertoont drie onregelmatige celrijen, terwijl de helm iets verder boven den kop uitsteekt en wat spitsiger toeloopt.

Deze soort wordt alleen door Fokker vermeld van Driebergen, waar ze gevangen werd door den heer Six in Juli.

Acalypta parvula (Fall.) is de meest voorkomende soort van het geslacht en tevens de kleinste; kortvleugelige exemplaren zijn vaak minder dan 2 mm lang.

Evenals bij de volgende soort begint het derde sprietlid met een knopvormige verdikking. De zijribben van het halsschild convergeeren naar voren en het middenveld der dekschilden is betrekkelijk kort en breed. (Fig. 10).

Van deze soort werden ook bij ons langvleugelige exemplaren gevonden en schijnen tegenwoordig een voorkeur te hebben voor de noordelijke eilanden. Dr. Mac Gillavry ving dergelijke macroptere individuen op Terschelling en Dr. Reclaire op Vlieland. Vroeger werden ze volgens Fokker ook gevonden te Driebergen, den Haag, Gliphoeve en Bussum.

Denkt men zich het middenveld verkort en versmald ten koste van het naadveld, en dit laatste sterk achterwaarts verbreed, dan heeft men ongeveer een voorstelling van dezen zeldzamen langvleugeligen vorm.

Ook werden bijzonder kleine en smalle exemplaren aangetroffen, die Puton beschreef als var. *minor*; het middenveld heeft 5 in plaats van 6 celrijen en het zijveld 3 i. pl. v. 5. Puton beschouwt ze als een meridionalen vorm, die echter, gelijk hij zegt, ook in het Noorden niet ontbreekt.

Acalypta parvula is in de zomermaanden overal te vinden op droge gronden, onder mos en lage planten.

Acalypta gracilis (Fieb.) meet ongeveer $2\frac{1}{2}$

mm en is achter het midden minder verbreed dan *parvula*.

De zijribben van het halsschild lopen evenwijdig en het middenveld is lang en smal.

Dit is de eenige soort, waarvan ik het geluk had een langvleugelig exemplaar te vinden, hetgeen ik naast den gewonen vorm in figuur 12 heb afgebeeld. Gelijk met ziet is de kraagrand meer afgerond en het centrum van het halsschild veel breder, waarschijnlijk in verband met de vliegspieren; ook het driehoekige verlengstuk is sterker ontwikkeld en loopt spits toe.

Op de dekvleugels is het naadveld opvallend verbreed en achterwaarts uitgegroeid, terwijl midden- en zijveld verkort zijn. De vliezige onder-vleugels steken ver buiten het achterlijf uit en zijn slechts iets korter dan de dekvleugels.

Door vergelijking dezer beide afbeeldingen kan men zich een voorstelling maken van den macropteren vorm der andere soorten.

Bij ons is *Acalypta gracilis* alleen bekend uit het duingebied, doch moet ook elders op losse zandheuvels voorkomen onder gras en lage planten.

Het macroptere exemplaar vond ik 21-6-'34 te Meyendel in het losse duinzand onder Helm. De brachyptere vorm is in de Wassenaarsche duinen in Juli een heel gewone verschijning en men kan er tientallen vinden onder de wortelbladen van het Slangenkruid.

(Wordt vervolgd).

P. Dr. H. Schmitz S. J. was zoo vriendelijk mij op een naamverandering te wijzen. De Netwantsen moeten volgens internationale beslissingen niet *Tingitidae* maar *Tingidae* heeten. Daar ik echter besloten heb voor de nomenclatuur de „Naamlijst” te volgen van Dr. Reclaire, blijft de titel voor deze artikelen onveranderd.

PALMENRESTE IN DER BRAUNKOHLENG-GRUBE „CARISBORG” BEI HEERLEN (NIED.-LIMBURG).

W. J. Jongmans.

Schon seit langer Zeit waren in verschiedenen Braunkohlengruben Stücke bekannt, welche hauptsächlich aus langen, dünnen Strängen bestehen, und von den Bergleuten Haarknabben und Haarknabbenkohle genannt werden. Schon BRONGNIART haben solche Stücke vorgelegen ¹⁾ und zwar von verschiedenen Stellen u.a. von Liblar bei Köln. Er hat diese Stücke zu seiner Gattung *Endogenites* gerechnet und mit Palmen verglichen. Der direkte Zusammenhang konnte nicht bewiesen werden. Viel Neues wurde nicht bekannt, bis GOTHAN ²⁾ ein Stück abbildete aus der Grube Friedrich Wilhelm Maximilian. Er erklärte die Fasern für Luftwurzeln eines Farnstammes. Auch wurde damals angenommen, dass es sich um selten vorkommende Stücke handelte. Später ³⁾ erhielt er bei Begehungen einiger rheinischen Gruben reichliches Material. Es gelang ihm auch strukturgegendes Material zu finden. Hieraus ging hervor, dass es sich um Palmenreste handelt. Weiter konnte er feststellen, dass die Stücke überhaupt